

# Dziewiarz

731802

Inna nazwa zawodu: nie występują

## **Zadania i czynności**

Podstawowym celem dziewiarza jest wytwarzanie dzianiny. Przetwarzanie przędzy w dzianinę jest realizowane przy pomocy odpowiednich środków produkcji - maszyn, narzędzi i aparatury. Kolejne etapy tego długotrwałego procesu technologicznego realizowane są na różnych stanowiskach pracy, na których zatrudnieni są: dziewiarz (np. jako przewijacz), snowacz, dziewiarz maszyn płaskich lub szydełkarek cylindrycznych, brakarz przeglądarek dzianin albo mistrz dziewiarski (nadzorujący pracę zespołu roboczego). Zadania, czynności i obowiązki pracowników na wymienionych stanowiskach są różne, pomimo że wszystkie należą do tego samego zawodu i prowadzą do jednego celu - wyprodukowania dzianiny w postaci bel materiału lub innych wyrobów gotowych. Pierwszym etapem w cyklu produkcyjnego prowadzącego do wytworzenia dzianiny jest przygotowanie i nawinięcie przędzy. Zadania te realizuje przewijacz i snowacz. Celem pracy przewijacza jest przygotowanie przędzy do barwienia, a po ufarbowaniu przygotowanie jej dla snowacza lub dziewiarza szydełkarek cylindrycznych. Praca przewijacza polega na przewijaniu - przy pomocy maszyny przewijarki - przędzy z nawojów twardych (otrzymywanych z przędzalni) na tzw. nawoje miękkie (umożliwiające jej ufarbowanie). Zwykle przewijacz obsługuje równocześnie dwie maszyny (ustawione równolegle, każda o długości 8 metrów). Maszyny posiadają po 24 wrzeciona przewijające. Po ubarwieniu przędza jest ponownie przewijana na takim typie przewijarek, które umożliwiają jej natłuszczanie. Podczas pracy przewijacz posługuje się szydełkiem, nożyczkami, pęsetą, żyłką, środkiem czyszczącym oraz długopisem. Celem pracy snowacza jest przygotowanie osnowy do dzianin produkowanych na szydełkarkach płaskich. Obsługuje on maszyny nazywane snowarkami. Jego zadanie polega na usnuciu osnowy (tj. podłużnych nici w tkaninie) z przędzy znajdującej się na szpulach (nawojach) o wadze 2,5-3,5 kg. Liczba nawojów jest równa liczbie nici w osnowie - w zależności od rodzaju surowca i rodzaju dzianiny wymagana jest różna ich liczba (od 275 do 600). Snowacz podczas pracy posługuje się wózkami jezakowymi, płaskownikiem do przeciągania nici, nożyczkami, taśmami klejącymi, sznurkiem, miarą krawiecką, środkiem czyszczącym, arkuszami papieru i długopisem. Właściwy proces dziania realizowany jest przez dziewiarza, obsługującego maszyny płaskie lub szydełkarki cylindryczne. Celem pracy dziewiarza maszyn płaskich jest przetworzenie przędzy w dzianinę gładką (przeznaczoną do drukowania), dzianinę w paski i kratki lub w dzianinę o specjalnym przeznaczeniu (np. dzianiny techniczne - służące do umacniania brzegów autostrad i wałów przeciwpowodziowych, siatki budowlane umacniające ściany przy tynkowaniu, sieci rybackie, siatki ochronne, a także plusz, firanki, koronki, środki opatrunkowe itp.). Wśród maszyn płaskich wyróżnia się dwa zasadnicze ich typy: osnowowe i raszłowe. Różnią się one głównie budową igły dziewiarskiej, prędkością procesu dziania, wydajnością (a w związku z tym liczbą zdejmowanych w ciągu zmiany roboczej ukończonych bel dzianiny) oraz rozmiarami. Ponadto w maszynach wytwarzających firanki i koronki jest większa liczba igielnic, tzn. metalowych elementów doprowadzających nici. Jednak. Liczba obsługiwanych maszyn uzależniona jest od ich typu - na ogół dziewiarz obsługuje 6 maszyn raszłowych, 4 maszyny osnowowe lub 2 produkujące plusz (pomimo, że zasady obsługi poszczególnych typów maszyn są zbliżone do siebie, to obsługa maszyn do produkcji pluszu wymaga największych umiejętności). Zadaniem dziewiarza jest obserwowanie pracy maszyn i poprawności dziania oraz likwidacja błędów, np. „zrywów” nici, zmian

ich grubości lub barwy, zmian wzoru, niewłaściwej pracy elementów oczkotwórczych oraz urządzeń podających i odbierających. Podczas pracy dziewiarz maszyn płaskich posługuje się szydełkiem, szczypcami dziewiarskimi, nożyczkami, przetykaczką, śrubokrętem i kluczami ślusarskimi; ponadto wózkami do zawieszania osnów i zdejmowania dzianiny, szczotką i szufelką. Celem pracy dziewiarza szydełkarek cylindrycznych jest wytworzenie z przędzy (z surowca naturalnego i sztucznego) dzianiny o różnym przeznaczeniu. Szydełkarki cylindryczne umożliwiają produkowanie dzianin kolorowych i wzorzystych (fakturowanych), a także pluszu. Według normy dziewiarz może obsługiwać od 3 do 7 takich maszyn (normatywna ilość jest uzależniona od typu maszyny). Mniejszą liczbę maszyn dziewiarz obsługuje wtedy, kiedy surowcem jest bawełna, gdyż wówczas częściej występują „zrywy” przędzy. Szydełkarki są w znacznym stopniu zautomatyzowane, jednak podczas ich pracy dziewiarz kontroluje przebieg procesu dziania i w przypadku dostrzeżenia błędu lub zatrzymania się maszyny musi określić przyczynę i usunąć usterkę. Do najczęściej powtarzających się błędów, powstających z winy surowca lub złej pracy maszyny, należą: pęknięcie przędzy w czasie formowania oczka, spuszczone oczka, zła praca igły (tzw. zaciągi oczek) oraz złamanie igły. Likwidowanie usterek przez dziewiarza odbywa się na różnej wysokości, w zależności od miejsca ich powstania. Obsługa pracy maszyn wymaga zatem przyjmowania przez dziewiarza różnych, zmiennych, często niewygodnych i obciążających statycznie, pozycji ciała oraz ciągłego chodzenia i stania. Podczas pracy dziewiarz posługuje się szydełkiem, szczypcami dziewiarskimi, pędzlem do otwierania języczków igieł, pęsetą, nożyczkami, wkrętakiem, kluczami ślusarskimi, szczotką, szufelką i pistoletem czyszczącym (dmuchawą). Celem pracy mistrza dziewiarskiego jest nadzorowanie procesu przetwarzania przędzy w dzianinę przez powierzony mu do nadzoru zespół pracowników. Mistrz sprawuje funkcję "gospodarza" oddanych pod jego nadzór maszyn, urządzeń, narzędzi, półfabrykatów i materiałów. Dbą o prawidłową eksploatację i wykorzystanie maszyn, racjonalne zużycie surowca oraz dobrą jakość wytwarzanych dzianin. Podczas wykonywania swoich zadań mistrz dziewiarski posługuje się nie tylko długopisem, kalkulatorem lub aparatem telefonicznym (przy uzgadnianiu lub przekazywaniu informacji), ale również narzędziami (jak np. klucze ślusarskie) oraz przyrządami kontrolno-pomiarowymi. Pomimo, że dziewiarz na bieżąco usuwa powstające w dzianinie błędy, to kontrolę jakości wyrobów przeprowadza brakarz przeglądarek dzianin. Celem pracy brakarza jest kwalifikowanie - zgodnie z określonymi normami brakarskimi - wyprodukowanych bel dzianiny do odpowiedniego gatunku. Brakarz pracuje przy przeglądarce wyposażonej w duży podświetlony i pochyły ekran (do tzw. brakowania dzianiny) oraz wałki podające, rozprowadzające i nawijające. Dzianina przewijana jest automatycznie, przesuwając się po ekranie w określonym tempie. Brakarz patrząc na ekran uważnie obserwuje przesuwającą się dzianinę i liczy zauważone błędy (np. zmiany ścisłości - tzn. zmiany liczby rzędów i kolumnienek w 1 cm<sup>2</sup>, pasiastości osnowowe, zrywy, błędy maszynowe - zmiany rodzaju splotu, plamy i zabrudzenia) w całej przeglądanej sztuce o długości ok. 150 m. Na podstawie poczynionych obserwacji, zgodnie z określonymi normami, brakarz kwalifikuje dzianinę do określonego gatunku. Podczas pracy posługuje się on lupą brakarską, nożyczkami, centymetrem krawieckim, sygnitem (specjalnym mazakiem do oznaczania błędów) i długopisem.

### **Środowisko pracy**

materialne środowisko pracy Miejscem pracy dziewiarza są hale produkcyjne, w których znajdują się różne typy i rodzaje maszyn oraz różnorodna aparatura. Wiąże się z tym pewna uciążliwość, która wynika z konieczności wielogodzinnego przebywania w określonym miejscu, bez względu na panujące tam warunki, zwłaszcza zapylenie, hałas i wibracje. Na niektórych stanowiskach, np. przewijacza, występuje ponadto narażenie na barwniki i preparację natłuszczającą. Dziewiarz podczas pracy musi zwracać uwagę

na ruchome części maszyn, sygnalizację świetlną i wskazania różnych przyrządów kontrolno-pomiarowych, np. licznika metrów, szybkościomierza obrotów maszyny itp. W zawodzie dziewiarza istnieje zagrożenie takimi chorobami zawodowymi, jak spowodowane hałasem uszkodzenie słuchu, alergiczne nieżyty błon śluzowych nosa i gardła. Pod względem obciążenia fizycznego jego praca zaliczana jest do średnio ciężkiej, chociaż na niektórych stanowiskach do ciężkiej (przy obsłudze szydełkarek płaskich raszlowych). warunki społeczne Dziewiarz wykonuje swoją pracę przeważnie indywidualnie - tylko na niektórych stanowiskach w zespołach 2. osobowych, razem z osobą towarzyszącą, tzw. pomocnikiem (najczęściej jest to osoba, która dopiero uczy się pracy na danym stanowisku). W czasie wykonywania swych obowiązków ma jednak częsty kontakt z innymi osobami, zwłaszcza z bezpośrednim przełożonym (mistrzem), pracownikami obsługi technicznej i transportu, magazynierem bądź współpracownikiem - w przypadku pracy w zespole 2. osobowym (np. snowacz osnów, brakarz). warunki organizacyjne Dziewiarz pracuje 8 godzin dziennie, jednak na ogół nie są to godziny stałe (tylko brakarz pracuje przeważnie na jedną zmianę w godzinach przedpołudniowych). Praca odbywa się w systemie 2. lub 3. zmianowym - w zależności od potrzeb produkcyjnych. Czynności są w dużej mierze zrutynizowane, powtarzające się, wykonywane według standardowych procedur oraz okresowo nadzorowane przez bezpośredniego przełożonego i brakarza. Dziewiarz odpowiada za stan techniczny maszyn oraz jakość wyprodukowanej dzianiny - zarówno za uszkodzenie maszyny, jak i złą jakość ponosi konsekwencje finansowe w postaci potrącenia lub pozbawienia premii (oceniana jest również wydajność pracy i ustalone odpowiednie wskaźniki normy - za nie osiągnięcie takich wskaźników premia jest także obniżana). Wynagradzany jest jednak na ogół według systemu dniówkowego. Dziewiarz w hierarchii organizacyjnej zakładu zwykle pełni rolę podwładnego (tylko pracując razem z pomocnikiem stoi od niego o szczebel wyżej w hierarchii zawodowej), natomiast jako mistrz dziewiarski - również przełożonego, nadzorującego pracę kilkuosobowego zespołu. Jego praca wiąże się z odpowiedzialnością za maszyny i powierzony mu surowiec oraz za jakość wyprodukowanej dzianiny. Dziewiarz pracę swoją wykonuje w ubraniu roboczym oraz w specjalnych ochraniaczach słuchu.

### **Wymagania psychologiczne**

Biorąc pod uwagę rodzaj i charakter pracy osoby zatrudnione w tym zawodzie muszą posiadać dobry wzrok, zdolność rozróżniania barw i odróżniania kolorów pod względem odcieni (zwłaszcza przewijacz i dziewiarz szydełkarek cylindrycznych). Konieczna jest również umiejętność sprawnego i szybkiego wykonywania różnych czynności rękoma oraz zręczność palców i czułość dotyku (przede wszystkim podczas snucia osnowy, kiedy należy przewlekać bardzo cienkie nitki przez naprężacze, czujniki i grzebienie, wyczuwać na nich ewentualne zgrubienia i nierówności oraz przy wiązaniu zrywów osnowy lub wątku). Dziewiarz powinna cechować spostrzegawczość i szybki refleks - w celu dostrzegania „zrywów”, błędów maszynowych i szybkiego ich likwidowania, w celu obserwacji przyrządów pomiarowych i szybkiego ich ustawiania. Podczas wykonywania tej pracy ważna jest również koordynacja wzrokowo-ruchowa (wiązanie „zrywów”, uruchamianie i zatrzymywanie maszyny), a także zmysł równowagi i widzenie stereoskopowe, umożliwiające ocenę odległości i głębi - szczególnie ważne podczas pracy przy maszynach i urządzeniach w ruchu oraz na podestach lub stopniach (snowacz, dziewiarz maszyn płaskich raszlowych). W tym zawodzie konieczna jest również zdolność koncentracji uwagi z równoczesną jej podzielnością (np. podczas obserwowania przesuwającej się osnowy lub dzianiny z jednoczesnym nadzorowaniem różnych przyrządów kontrolno-pomiarowych i sygnalizacji świetlnej). Niezbędne są także pewne uzdolnienia techniczne przy poznawaniu budowy i zasad funkcjonowania maszyn i urządzeń, uruchamianiu ich, posługiwaniu się różnymi narzędziami (np. płaskownikiem do przeciągania nici, pęsetami, szydełkiem, kluczami ślusarskimi itp.). W

pracy dziewiarza ważne są ponadto takie cechy, jak umiejętność pracy w warunkach monotonnych, tj. wykonywanie powtarzających się rutynowych czynności (np. wiązanie zrywów) w jednostajnych warunkach środowiska (ciągły hałas); umiejętność podporządkowania się poleceniom zwierzchnika (mistrza, kierownika oddziału) i narzuconym zasadom pracy; wytrzymałość na długotrwały wysiłek podczas pracy, często w niewygodnych pozycjach - z podniesionymi rękoma, w głębokim skłonie lub wspinaniu się na palce oraz umiejętność pracy w szybkim, wymuszonym tempie, narzuconym przez prędkość pracy maszyny i /lub akord. Wskazana jest także samokontrola, tj. panowanie nad własnymi emocjami w kontaktach z innymi osobami. Zawód dziewiarza wymaga dużej cierpliwości i wytrwałości (np. podczas likwidacji licznych „zrywów” lub przewlekaniu nici przez czujniki i prowadniki), jak również dokładności i szybkiej orientacji w przypadku awarii.

### **Wymagania fizyczne i zdrowotne**

W zawodzie dziewiarza niektóre czynności, takie jak np. obsługa określonych maszyn i urządzeń, wymagają bardzo dobrej kondycji fizycznej oraz wiążą się z koniecznością podnoszenia lub przetaczania znacznych ciężarów (bel dzianiny lub wałów osnowy). Dlatego też duże znaczenie w tym zawodzie ma zdrowie i ogólna wydolność fizyczna, a także dość silna budowa ciała (zwłaszcza na niektórych stanowiskach, np. przy obsłudze płaskich szydełek raszlowych, na których zatrudniani są wyłącznie mężczyźni). Ponadto, niezbędna jest duża sprawność narządu wzroku i zmysłu dotyku (konieczność dostrzegania i wiązania cienkich nici), sprawność narządu równowagi podczas pracy przy maszynach w ruchu lub na stopniach, jak również sprawność układu oddechowego i narządu słuchu (praca w zapyleniu i hałasie). Ważne jest także posiadanie sprawnego układu kostno-stawowego, mięśniowego i układu krążenia (praca w ruchu lub w pozycji stojącej, wymagająca przyjmowania niewygodnych, wymuszonych pozycji ciała oraz konieczność dźwigania ciężarów - od 1,5-3 kilogramowych nawojów, a także przetaczania wałów osnowy lub przenoszenia bel dzianiny). Wymagany jest również wzrost powyżej 160-165 cm. Przeciwwskazaniami lekarskimi do pracy w tym zawodzie są: - niesprawność kończyn; - duże wady wzroku (nie poddające się korekcji); - zaburzenia i nieprawidłowe widzenie barw; - drżenie rąk oraz wzmożona pobudliwość motoryczna; - epilepsja; - alergie i skłonności do uczuleń; - przewlekłe choroby układu oddechowego; - choroby układu krążenia i nadciśnienie; - zaburzenia słuchu; - upośledzenie umysłowe; - choroby psychiczne. Stan zdrowia musi być udokumentowany świadectwem lekarskim, którego uzyskanie jest możliwe (po wykonaniu licznych badań specjalistycznych) od lekarza medycyny przemysłowej.

### **Warunki podjęcia pracy w zawodzie**

Do podjęcia pracy w zawodzie dziewiarza niezbędne jest wykształcenie zasadnicze o profilu włókienniczo-dziewiarskim lub - w przypadku osób dorosłych - podstawowe oraz trwające około 6 miesięcy przyuczenie zawodowe na określonym stanowisku roboczym w zakładzie pracy. Podobne przyuczenie odbywa absolwent zasadniczej szkoły zawodowej o innym profilu. Może ono zawierać część teoretyczną i praktyczną (bądź tylko praktyczną) na konkretnym stanowisku roboczym. Podpisuje się wówczas umowę o pracę z zakładem pracy i wykonuje prace pomocnicze na danym stanowisku pod kontrolą doświadczonego pracownika. Okres przyuczenia kończy się egzaminem praktycznym oraz teoretycznym z zakresu obowiązujących przepisów bhp, budowy obsługiwanej maszyny itp. Po pozytywnym zdaniu egzaminu zostaje się pracownikiem samodzielnym na danym stanowisku pracy, tzn. przy obsłudze konkretnego typu maszyny dziewiarskiej. Aby zostać mistrzem dziewiarskim należy ukończyć technikum włókiennicze i odpowiedni kurs mistrzowski. Zawód dziewiarza związany jest z przemysłem włókienniczym, który znajduje się tylko w niektórych regionach kraju i tam właśnie znajdują się szkoły kształcące w tym zawodzie.

### **Możliwości awansu w hierarchii zawodowej**

W zawodzie dziewiarza nie ma możliwości awansu w znaczeniu osiągnięcia coraz wyższych stopni w hierarchii organizacyjnej (awans na stanowisko mistrza wymaga zdobycia wykształcenia średniego - ukończenia technikum ze specjalnością dziewiarstwa lub mechanika maszyn włókienniczych). Pewien awans może natomiast oznaczać zdobycie doświadczenia zawodowego i posiadanie marki dobrego dziewiarza, który będzie zdolny szkolić nowych pracowników.

### **Możliwości podjęcia pracy przez dorosłych**

Pracę dziewiarza mogą podjąć osoby starsze (w zasadzie bez ograniczenia wieku), pod warunkiem, że posiadają umiejętności i doświadczenie zawodowe oraz odpowiedni stan zdrowia - wiadomo jednak, że w zakładach, spośród osób ubiegających się o pracę, zawsze preferowane są osoby młodsze. Przyuczenie do zawodu jest możliwe, jednak w tym przypadku przyjmowane są wyłącznie osoby młode w wieku do 45 roku życia.

### **Możliwości zatrudnienia**

Informacje będą sukcesywnie uzupełniane.

### **Zawody pokrewne**

tkacz przędzacz operator maszyn włókienniczych pomoc snowacza technik włókiennik ze specjalnością tkactwa lub przędzalnictwa

### **Polecana literatura**

Dziwiarz maszynowy - zawód: program nauczania zasadniczej szkoły zawodowej, Wyd. Szk. Pedagog., Warszawa 1978. Grębowska A., Nowoczesne maszyny i urządzenia do wytwarzania wyrobów pończosznich, Cz. I. Przegląd Włókienniczy, 1993, 2, s. 38. Cz. II. Przegląd Włókienniczy, 1993, 3, s. 60. Majewska M., Koźmińska R., Janicka J., Działy materiały włókiennicze dla różnych gałęzi przemysłu, Przegląd Włókienniczy, 1995, 1, s. 17. Stajniak K., Technologia dziewiarstwa. Maszyny szydełkujące, Wyd. Przem. Lekkiego i Spoż., Warszawa 1966. Stajniak K., Technologia dziewiarstwa. Maszyny osnowowe, Wyd. Przem. Lekkiego i Spoż., Warszawa 1968.